

2010 TÜRKİYE İLERLEME RAPORU DEĞERLENDİRMELERİ

Dilek İftar Ateş, Gamze Erdem Türkelli TS/BXL/10-08, 9 Kasım 2010

AB - Türkiye İlişkileri

2010 yılı İlerleme Raporu'nda Türkiye'nin AB'ye katılım müzakerelerinin devam ettiği, bu çerçevede toplam 33 müzakere başlığından 1 tanesine ilişkin tarama raporunun AB Komisyonu'ndan AB Bakanlar Konseyi'ne henüz iletilmediği, hâlihazırda 9 tarama raporunun Bakanlar Konseyi'nde tartışılmaya devam ettiği, toplam 13 başlığın müzakerelere açıldığı, 1 adet başlığın da geçici olarak kapatıldığı hatırlatılıyor.

AB ile Türkiye arasındaki siyasi diyalog toplantılarının bakanlar düzeyinde 26 Kasım 2009 ve 13 Temmuz 2010'da gerçekleştirildiği, bu toplantılarda Türkiye'nin Kopenhag siyasi kistaslarını karşılama sürecinde karşılaştığı güçlüklerin ele alındığı AB ve Türkiye açısından ortak öneme sahip Irak, İran, Orta Doğu ve Kafkaslar gibi dış politika konularının görüşüldüğü belirtiliyor. Şubat 2008'de kabul edilen Katılım Ortaklığı Belgesi çerçevesinde Türkiye'nin gerçekleştirmesi gereken reformlarla ilgili görüşmelerin yapıldığı Katılım Komitesi'nin 27 Mart ve 19 Mayıs tarihlerinde toplandığı, bu kapsamda sekiz sektörel alt komitenin de toplandığına değiniliyor.

AB ve Türkiye arasındaki Gümrük Birliği'nin ikili ticaretin canlanmasına olanak sağlamaya devam ettiği, 2009'da aradaki ticari büyüklüğün 80 milyar €'ya ulaştığı, Türkiye'nin AB'nin yedinci ticaret ortağı olduğu, doğrudan yabancı yatırım konusunda da Türkiye ile AB arasında yakın ilişkiler bulunduğu dikkat çekiliyor.

Katılım Öncesi Mali Yardım (IPA) kapsamında 2010 yılında Türkiye'ye toplam 654 milyon €'luk kaynak ayrıldığı, AB'den aktarılan mali kaynaklarla kamu idaresi reformu, çevre, rekabetçilik, ulaşım, enerji, sosyal kalkınma, tarım ve kırsal kalkınma gibi alanlardaki gelişimin desteklendiği belirtiliyor. Türkiye'nin mali yardımları hazmetme ve etkin kullanma konusundaki kapasitesini geliştirmesi gerektiği eleştirisi yapılıyor.

1. Siyasi Kriterler

1.1 Demokrasi ve Hukukun Üstünlüğü

Ülkenin siyasi gündemine anayasa reform paketi, Kürt sorununun çözümü için demokratik açılım ve Ergenekon suç örgütüne yönelik soruşturmalar hâkim olmuştur. Siyasi partiler ve hükümet arasında uzlaşma ve diyalogun eksik olduğu, bazı kurumlarla ilişkilerin gerginleştiği çatışmacı bir siyasi ortam gözlenmiştir.

Temmuz 2010'da İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi 19'u emekli, 28'i muvazaf general ve amiraller dâhil olmak üzere 196 sanık ile ilgili ordu dışında bir oluşum kurarak hükümeti devirmeye yönelik plan yapmaları konusundaki iddianameyi kabul etmiştir. Ergenekon suç örgütüne yönelik soruşturmalar genişleyerek devam etmektedir. 116 ordu mensubu ve 6 gazeteci de olmak üzere toplam 270 kişi bu kapsamda sorgulanmaktadır. Ancak bu kapsamda gerçekleştirilen tutuklamalar ve iddianamelerin mahkemeye

sunulması arasında geçen zaman ve yargılama öncesindeki tutukluluk süresinin uzunluğu endişelere yol açmıştır.

Aralık 2009'da Anayasa Mahkemesi Demokratik Toplum Partisi'nin kapatılması yönünde karar almış, partinin 37 üyesinin beş yıl süresince siyaset yapabilmesini yasaklamıştır. Anayasa Mahkemesi'nin bu kararı hükümetin Demokratik Açılım sürecinde önemli bir geri adım niteliğinde olmuştur.

Ergenekon suç örgütüyle ilgili soruşturmalar Türkiye'nin demokratik kurumlarının işleyişinin güçlendirilmesi ve hukukun üstünlüğünün sağlanması açısından önemli bir fırsat niteliğindedir. Türkiye siyasi parti kapatmayla ilgili yasal düzenlemelerini Avrupa ile uyumlu hale henüz getirmemiştir.

Anayasa

- Anayasa reform paketi kapsamında Anayasa Mahkemesi'nin ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun yapısında değişiklik gerçekleştirilmiş, askeri mahkemelerin yetkileri sınırlandırılmış, Ombudsman makamının kurulması için anayasal zemin hazırlanmış, kamu personeli için toplu görüşme hakkı tesis edilmiş ve kadınlar, çocuklar ve yaşlılar için pozitif ayrımcılık önlemleri alınmıştır.
- Hükümet anayasa değişikliklerini uygulamaya konulması için gerekli yasalara yönelik bir eylem planı gerçekleştirmiş ve bunu yaparken de ilgililere danışacağını açıklamıştır. Ancak siyasi partilerin kapanmasını güçleştirmek üzere pakete konulan değişiklik, TBMM'deki oylamada yeterli oy alınmasını riske attığı için paketten çıkarılmıştır.
- Anayasa reform paketinin hazırlanması sırasında siyasi partiler ve sivil toplum ile bir danışma süreci gerçekleştirilmemiştir.
- CHP Anayasa Mahkemesi'ne gönderdiği dilekçe ile paketin tamamının iptalini istemiş, Mahkeme bu isteğin aksi yönünde karar vermiş ve Anayasa Mahkemesi ve Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'na üye ataması ile ilgili iki madde üzerinde değişiklik yapmıştır.
- Anayasa değişikliği doğru yöne atılmış bir adım niteliğindedir, bu değişiklikler ile yargı, temel haklar ve kamu yönetimi gibi Katılım Ortaklığı'nda belirtilen öncelikli alanlara temas edilmiştir. Ancak kamuoyunun geniş katılımıyla anayasa reformunun güçlendirilmesi gereklidir. Anayasa üzerinde değişiklik yapan bu maddelerin uygulamaya konulduğunda Avrupa standartları benimsenmelidir.

TBMM

- Partiler arasındaki çatışma ortamı siyasi reformlar üzerindeki çalışmalarını yavaşlatmaya devam etmiştir. Anayasa değişiklik paketi dışında TBMM Kopenhag siyasi kriterlerine ilişkin az sayıda değişiklik gerçekleştirmiştir.
- Ekim ayında yapılan değişiklik ile parlamento seçimlerinin beş yıl yerine dört yılda bir yapılmasına karar verilmiştir.
- Mart ayında yapılan değişiklik ile siyasi seçim kampanyalarında Türkçe dışındaki dillerin kullanımı yasal hale getirilmiştir. Ayrıca siyasi parti ve adayların seçim dönemlerindeki gelir ve giderleriyle seçim kampanyası harcamalarına saydamlık getirilmiştir.
- Seçim sistemiyle ilgili bir değişiklik yapılmamıştır. %10'luk seçim barajı düşürülmemiştir. Bu eşik Avrupa Konseyi üyeleri arasındaki en yüksek rakamdır.

- Parlamenterlerin dokunulmazlığı konusunun kapsamı endişe vericidir. Yolsuzluk gibi alanlarda geniş bir koruma sağlarken, ifade özgürlüğü alanında yeterli koruma sağlamamaktadır. DTP/BDP milletvekilleri açıklamaları nedeniyle “devletin bütünlüğüne” aykırı hareket ettikleri gerekçesiyle mahkemeye çıkarılmışlardır.
- Parlamento'nun idari kapasitesinin yetersiz olduğuna ilişkin endişeler bazı alanlarda mevcuttur.

Cumhurbaşkanlığı

- Cumhurbaşkanı devlet kurumlarının düzgün işleyişini teşvik edici davranmış ve siyasi partiler arası diyalog çağrısında bulunmuştur.
- Cumhurbaşkanı'nın yargı ve üniversitelere yaptığı atamalar hakkında duyulan endişelere ilişkin bazı açıklamalar bulunmaktadır.
- Cumhurbaşkanı dış politikada etkin rol almaya devam etmiş, Kürt sorununun çözümü konusundaki taahhüdünü açıklamıştır.

Hükümet

- Ocak 2010'da Türkiye'nin AB üyeliği sürecini hızlandırmak için yeni bir strateji belgesi hazırlanmış ve 15 Mart'ta Bakanlar Kurulu 2010-2011 eylem planını kabul etmiştir.
- Reform İzleme Grubu 2003'teki kuruluşundan sonra ilk defa Şubat ayında Başbakan'ın başkanlığında toplanmıştır.
- Reform İzleme Grubu'nun tavsiyelerinden bazıları uygulamaya konulmuştur. Her ilde bir vali yardımcısı AB iletişim noktası olarak belirlenmiştir.
- Başmüzakereci katılım müzakereleri kapsamında bakanlıklar arasındaki eşgüdümü artırmıştır.
- Başmüzakereci sivil toplum ile sık sık görüşerek müzakere sürecine katılımlarını teşvik etmiştir.
- Temel haklar alanında daha fazla yasa değişikliği gereklidir.
- Avrupa Konseyi Bölgesel Yönetimler Kongresi 2007'de yaptığı önerilerin uygulanıp uygulanmadığını denetlemek üzere Türkiye'yi ziyaret etmiştir.
- Yerel yönetimlerde saydamlık, güvenilirlik ve katılımcılık mekanizmalarının güçlendirilmesi gereklidir. Yerel yönetim makamlarına stratejik planlama, mali denetim sistemlerinin kurulması, proje yönetimi, kriz yönetimi, çevre ve bilgi teknolojileri yönetimi eklenmelidir.
- Kilit kurumlarla hükümet arasındaki ilişkilerde yaşanan gerginlikler siyasi kurumların işleyişi üzerinde olumsuz etki bırakmaktadır.

Kamu Yönetimi

- Kamu hizmetlerinin bir dökümü (envanteri) gerçekleştirilmiştir.
- Kalite, işleyiş süreçleri ve şikâyetler için özel kamu yönetimi standartları oluşturulmuştur.
- E-hükümet uygulamalarına devam edilmiştir.
- Anayasa değişikliği Ombudsman makamının kurulması için temel teşkil etmiştir.
- Kişisel verilerin gizliliği ve bilgilere erişim anayasal haklar haline gelmiştir.
- Kamu yönetimi alanındaki gelişmeler yetersizdir.

- Aşırı bürokrasinin azaltılması, yasal etki analizlerinin yapılması, saydamlık sağlanması ve özellikle yüksek makamlara atamalarda başarı ve yeterliliğin göz önünde bulundurulması alanlarındaki eksiklikler devam etmektedir.
- Kamu hizmetlerinde ortak standartların oluşturulması ve bunlara uyulması alanında ilerleme sağlanmamıştır.
- Kamu Maliyesi Yönetimi ve Denetim Yasası'nın uygulanması gerçekleşmemiş, kamu kurumları içinde etkin ve bağımsız bir iç denetim sistemi oluşturulmamıştır.
- Belediyelerin şirket veya kooperatif kurarak kamu hizmeti vermelerini sağlama yönünde gerekli yasal değişiklik yapılmamıştır.
- Kamu hizmetleri alanında daha fazla reforma ihtiyaç bulunmaktadır.

Güvenlik Güçlerinin Sivil Denetime Tabi Olması

- EMASYA iptal edilmiştir. İptal kararının uygulamaya konulması henüz gerçekleşmemiştir.
- İçişleri Bakanlığı'na bağlı Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı kurulmuştur.
- Anayasa reform paketi ile askeri mahkemelerin yetki alanı askerlik ve askerlerin hizmet ve görevleriyle ilgili işledikleri suçlarla sınırlandırılmıştır. Devletin güvenliğine ve anayasal düzene yönelik suçlar sivil mahkemelerce ele alınacaktır.
- Yüksek Askeri Şura'nın kararlarına yargı yolu açılmıştır.
- İç denetim konusunda ilerleme sağlanmıştır.
- Sayıştay Savunma Sanayi Destek Fonu'nun denetimiyle ilgili bir planlama süreci başlatmıştır.
- Şemdinli davası hala sonuçlandırılmamıştır.
- Polis ve jandarmanın şehir ve kırsal alanlardaki çalışmalarının tabi olduğu yasa yürürlükte olmaya devam etmektedir. Jandarmanın yetki alanlarındaki yerlerde sivil denetim bulunması sağlanmamıştır.
- Görev başındaki jandarma albayının 1990'da Güney Doğu Anadolu işlediği cinayetlerle ilgili dava sonuçlandırılmamıştır. Bu dava dokunulmazlıklarla mücadele açısından önem taşımaktadır.
- Ordu mensuplarının görev alanları dışında siyasi konularda yaptıkları açıklamaların sayısında düşüş gerçekleşmiştir. Bununla birlikte Genel Kurmay Başkanı devam etmekte olan davalar ve soruşturmalarla ilgili yorumlar yapmıştır.
- Yalnızca tercih edilen bazı medya kuruluşlarının akreditasyonu yapılmaktadır.
- TSK İç Hizmet Kanunu yasasıyla ilgili bir değişiklik gerçekleşmemiştir.
- Milli Güvenlik Kurulu Kanunu'nda yer alan "güvenlik" tanımı bütün politika alanlarını kapsayacak kadar geniştir. Bu yasada değişiklik yapılmalıdır.
- TBMM'nin askeri bütçe ve harcamalar üzerindeki denetiminin güçlendirilmesi konusunda ilerleme sağlanamamıştır.
- Sayıştay Yasası TBMM Bütçe ve Planlama Komitesi'nde kabul edilmiştir, Genel Kurul'da onaylanmayı beklemektedir.

Adli Sistem

- Yargı sistemi reform stratejisinin uygulanması sürmektedir.
- Yargının tarafsızlığı konusuyla ilgili olarak Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun (HSYK) üye sayısı 7'den 22'ye çıkarılmıştır. Üyelik yapısındaki değişiklikler ile Yüksek Kurul'un adalet sistemini temsil edecek bir yapıya kavuşması sağlanmıştır.
- Yüksek Kurul'un meslekten men kararlarına yargı yolu açılmıştır.
- Kurulan Genel Sekreterlik, Yüksek Kurul'a profesyonel sekreterlik hizmeti sağlayacaktır. Daha önce bu destek Adalet Bakanlığı tarafından veriliyordu. Yüksek Kurul, Genel Sekreterliğe hâkim ve savcı ataması yapabilecektir. Bu değişiklik ile hükümetin yüksek Kurul'un işleyişine müdahalesinin engellenmesi umulmaktadır.
- Hâkimler ve savcılarının performans değerlendirmesini yapan adalet müfettişleri artık Adalet Bakanlığı'na değil Yüksek Kurul'a bağlı olacaktır.
- Adalet Bakanı Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulu'nun Başkanı olmaya devam etmektedir.
- Sivillerin askeri mahkemelerde yargılanması işlemlerine olanak sağlayan madde Anayasa'dan çıkarılmıştır.
- Anayasa değişikliğinin uygulamaya konulması sonrasında Anayasa Mahkemesi'nin üye sayısı 17'ye çıkarılmıştır. Üyelerin seçimiyle ilgili değişiklik sonrasında sürece TBMM'nin dâhil olması Türkiye'yi AB üyelerindeki uygulamalara yaklaştırmıştır. Ancak üyelerden 2'sinin askeri yargıç olması sorgulanmalıdır.
- Adalet sistemindeki üst düzey görevlilerin ve ordu mensuplarının bazı açıklamaları yargı bağımsızlığını tehlikeye düşürmüştür.
- Bilgi teknolojilerin kullanımı davaların daha hızlı sonuçlandırılmasını sağlamıştır.
- Adli personel sayısı artmaya devam etmiştir.
- Haziran 2007'de işlerlik kazanmış olması gereken bölge temyiz mahkemeleri faaliyete geçmemiştir.
- Erzincan Cumhuriyet Baş Savcısı'nın örgütlü suçlara karıştığı iddiası HSYK'nın özel yetkili savcılarının tutuklama yetkisini geri almasına neden olmuş ve bunun sonrasında yapılan açıklamalar gerginlik yaratmıştır. Bu gibi olaylar davaların adil bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine ilişkin soru işaretleri uyandırmaktadır.
- Kamuoyunun ilgisini çeken davalar yürütülen soruşturmaların kalitesi hakkında endişe uyandırmaya devam etmektedir. Bu gibi konular polisin ve jandarmanın iş yapış yöntemlerini geliştirmeleri gereğine işaret etmektedir. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Hrant Dink'in öldürülmesini önleme konusunda Türk güvenlik güçlerinin görevlerini yerine getirmediği ve buna ilişkin herhangi bir yargı sürecinin izlenmediği kararını vermiştir. Bu nedenle Mahkeme madde 2'nin (yaşam hakkı) ihlal edildiği kararını vermiştir.
- Arabuluculuk sisteminin adli sisteme dâhil edilmesinde ilerleme sağlanmamıştır.
- 2005'te sisteme dâhil edilen uzlaşma yöntemi etkin bir şekilde kullanılmamaktadır.
- Gözaltı sürelerinin kamuoyunun çıkarı doğrultusunda belirlenmemesi hapisanelerin aşırı kalabalıklaşmasına neden olmaktadır.
- Adli Tıp Kurulu'nun işleyişiyle ilgili soru işaretleri bulunmaktadır.

Yolsuzlukla Mücadele

- Şubat 2010'da saydamlığın artırılması ve yolsuzlukla mücadele 2010-2014 stratejisi kabul edilmiştir. Strateji kapsamındaki hedeflere ulaşılması için eylem planları ve zaman çizelgeleri oluşturulmuş ve

bakanlar kurulu tarafından onaylanmıştır. Bu eylem planlarına sivil toplumun daha fazla dâhil edilmesi gereklidir.

- Haziran 2010 itibarıyla Türkiye GRECO'nun 21 önerisinden 15'ini uygulamaya koymuştur.
- Aralık 2009'da Başbakanlık Denetleme Kurulu Avrupa Yolsuzlukla Mücadele Kurumu'nun (OLAF) muadil kuruluşu olarak belirlenmiş ve Yolsuzlukla Mücadele Koordinasyon Birimi'nin (AFCOS) görevi bu kuruma verilmiştir.
- Şubat 2010'da Anayasa Mahkemesi etik kurallarını ihlal eden kamu görevlilerinin isimlerinin yayımlanmasına ilişkin Etik Kurulu Yasası'nı bu uygulamanın yargılama yapılmaksızın gerçekleştirilmesinin hukuka aykırı olacağı gerekçesiyle iptal etmiştir.
- Ekim 2009 – Eylül 2010 döneminde 7000 kamu görevlisi etik kuralları eğitimi almıştır.
- Etik kurallarının akademisyenleri, askeri personeli ve adli görevlileri kapsamı konusunda ilerleme kaydedilmemiştir.
- Milletvekillerinin yolsuzlukla ilgili suçlarda dokunulmazlıklarının kaldırılması konusunda bir gelişme sağlanmamıştır.
- Siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanının saydamlaştırılmasıyla ilgili yasanın geliştirilmesi ve tam olarak uygulanması gereklidir.
- Mart 2010'da ilk defa bir belediye başkanı (Adana) ciddi yolsuzluk suçlamaları nedeniyle İçişleri Bakanlığı tarafından görevden azledilmiştir.
- Deniz Feneri davası devam etmektedir. Ancak davayla ilgili iddianame mahkemeye sunulmamıştır.

1.2. İnsan Hakları ve Azınlıkların Korunması

Uluslararası İnsan Hakları Hukukuna Uyum

- BM İşkenceyle Mücadele Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol (OPCAT) 2005'te imzalanmış olmasına rağmen halen TBMM'nde onaylanmayı beklemektedir.
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin üç ek protokolü halen onaylanmamıştır.
- Raporlama süresinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) Türkiye'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ni ihlal ettiğini belirleyen 553 karar almıştır. Bu kararlarla Türkiye 2009'da 6,1 milyar € tazminat ödemekle yükümlü olmuştur.
- AİHM başvuruları sayısında dördüncü yıldır artış gerçekleşmiştir. Ekim 2009'dan itibaren 5728 yeni başvuru yapılmıştır. Başvuruların büyük çoğunluğu adil yargılanma, özgürlük ve güvenlik haklarının ihlal edilmiş olduğu belirtilmiştir.
- Türkiye AİHM kararlarının bazılarını seneler geçmesine rağmen uygulamaya koymamıştır.
- G. Kıbrıs-Türkiye davasında K. Kıbrıs'ta yaşayan Rumların mülkiyet haklarıyla ilgili sınırlamalar ve kayıp kişilere ilişkin AİHM kararı uygulanmayı beklemektedir. Eylül 2010'daki Bakanlar Komitesi kararı uyarınca bu konuların incelenmesi Aralık 2010'a bırakılmıştır.
- İnsan hakları alanında hükümet bazı kurumların kurulmasını planlamaktadır.
- Şubat ayında Türk Bağımsız İnsan hakları Kurumu'nun kurulması için yasa taslağı TBMM'ye iletilmiştir. Bu yasa taslağının Birleşmiş Milletler çerçevesine uyumunun sağlanması ve bu yapılırken de sivil topluma danışılması gereklidir.
- Kamu personelinin, hâkim ve savcılarının, polis mensuplarının insan hakları eğitimleri sürdürülmüştür.

- TBMM İnsan Hakları İnceleme Komitesi 13 rapor yayımlamıştır ancak bu komite sadece yasama ve politika üretme alanında faaliyet göstermektedir.
- İnsan hakları savunucuları çalışmalarını yüzünden cezai yaptırımlarla karşı karşıya kalmaktadır
- Terörle mücadele soruşturmalarının sendika üyelerinin ve insan hakları savunucularının tutuklanması ile sonuçlanması endişe uyandırıcıdır.
- Terörle Mücadele Yasası'ndaki "terör" tanımının kapsamının çok geniş olması kaygı uyandırmaktadır.
- İnsan hakları alanında faaliyet gösteren kurumların kaynak kısıtları mevcuttur.

Medeni ve Siyasi Haklar

- İşkence ve kötü muamelenin engellenmesi çabaları sürmektedir.
- İstanbul Protokolü'nün uygulanması kapsamında hâkim ve savcılar ile sağlık personelinin eğitimleri devam etmiştir.
- Güvenlik güçlerinin denetlenmesi için komite kurulmasını sağlayan kanun Ekim ayında TBMM'ye iletilmiştir.
- Güvenlik kuvvetlerinin orantısız güç kullanma eylemleri devam etmektedir. STK'lar tarafından güvenlik güçlerinin ateşli silah kullanarak ölüme yol açtığı bildirilen olay sayısında artış kaydedilmiştir.
- Adli Tıp Kurulu dışındaki adli tabipler mahkemeler tarafından dikkate alınmamaktadır.
- Adli tabiplerin tutukluları muayenesi sırasında güvenlik güçleri hazır bulunmaktadır.
- Kişisel dokunulmazlıklar alanında Engin Çeber'in gözaltında ölümüyle ilgili dava Haziran ayında sonuçlandırılmış, üç gardiyan ve hapisane yöneticisi müebbet hapse mahkûm edilmiştir. İlk defa bu davada hapisane üst düzey görevlilerini suçlu bulmuştur.
- 1996 yılında Diyarbakır hapisanesinde güvenlik güçlerinin yer aldığı ve sekiz mahkûmun ölümü ve altı mahkûmun yaralanması ile sonuçlanan operasyon ile ilgili dava süreci tamamlanmamıştır. AİHM Türkiye'yi bu olay nedeniyle defalarca kez kınamıştır.
- TBMM İnsan Hakları Komitesi polis memurlarının yer aldığı işkence ve kötü muamele davalarının sadece birkaçının cezai yaptırım ile sonuçlandığını tespit etmiştir.

Adalet erişim alanında:

- Kırsal kesimde adalet erişimle ilgili sınırlı ilerleme kaydedilmiştir.
- Ücretsiz hukuki yardıma erişim özellikle Güney Doğu Anadolu'da sınırlıdır.
- Mahkûmların büyük bir bölümünün ücretsiz hukuki danışma hizmeti alabileceklerini bilmediği ve hukuki yardım almadığı belirlenmiştir.
- Bu alandaki sorunların çözümü için uygun bir denetleme makamı oluşturulmamıştır.
- Cezaevleri reform programına devam edilmiştir.
- Cezaevlerinde Türkçe dışındaki dillerin kullanımı konusunda ilerleme sağlanmıştır.
- Adalet Bakanlığı ilk olarak ıslahevlerinde uygulanmak üzere vaka yönetimi modeli oluşturmuştur.
- Adalet Bakanlığı yeni ıslahevlerinin inşasına başlamıştır.
- Cezaevlerindeki kişilerin yarısına yakını yargılanmayı ya da haklarındaki iddianamenin son halini almasını beklemektedir. Bu durum ıslahevlerinde daha da kötü bir haldedir; buralardaki çocuk ve gençlerin sadece %12'si cezalarını çekmekte, geri kalanı ise yargılanmayı beklemektedir.

- İslahevlerinin sayısı yetersizdir. Yetişkinlere ayrılmış cezaevlerinde bulunan genç ve çocukların yetişkinlerden tamamen ayrı bir yerde tutulması gereği dikkate alınmamaktadır; bu durum özellikle kızlar için geçerlidir.
- Cezaevlerindeki kişi sayısının son birkaç yıl içinde eskisinin iki katına erişmesi endişe vericidir. Cezaevi görevlilerinin sayı ve kalite olarak yetersizliği kaygı vericidir. Halen 7981 görevliye ihtiyaç bulunmaktadır.
- Cezaevlerinin denetiminin Birleşmiş Milletler standartlarına yükseltilmesi gereklidir.
- Mahkûmlara sağlanan sağlık hizmetleri yetersizdir. Sürekli bir sağlık görevlisi bulunması gereğine yeterince uyulmamaktadır.

İfade özgürlüğü alanında:

- Türk milletine yönelik aşağılamalar TCK'nın 301. Maddesi kapsamına alınmaya devam etmektedir.
- TCK, Terörle Mücadele Yasası ve Basın Yasası ifade özgürlüğünü kısıtlamak üzere kullanılmaya devam edilmektedir.
- Ergenekon davasıyla ilgili haber yapan gazeteciler hakkında dava açılması endişe vericidir. Bu gibi durumlar gazetecilerin kendi kendilerini sansürlemesine yol açmaktadır.
- Kürt sorunuyla ilgili ve Kürtçe yayın yapan gazete ve dergilere yönelik baskılarda artış olmuştur. Azadiya Welat gazetesinin yayını birkaç kez engellenmiştir.
- AİHM "Ürper ve diğerleri" davası sonucunda Türkiye'nin Terörle Mücadele Yasası'nı gözden geçirmesi gerektiğine karar vermiştir. Ancak Adalet Bakanlığı'nın ifade özgürlüğü konusunu göz önünde bulundurarak yasayı gözden geçirme işlemleri sonuçlandırılmamıştır.
- İnternet sitelerinin yasaklanması işlemleri sıklıkla sürdürülmüştür.
- Mayıs 2008 – Kasım 2010 döneminde Youtube'a erişim yasaklanmıştır. İnternette ilgili 5651 sayılı yasa kişilerin bilgiye erişimini sınırlandırmaktadır.

Basın özgürlüğü alanında:

- Basına yönelik siyasi saldırılar endişe verici olmaya devam etmektedir.
- 2009'da Doğan Medya Grubu'na yönelik vergi cezası davası sürmektedir. Bu davayla ilgili haber yapma konusunda basın mensupları çekimser davranmaktadır.
- Politikacılarla, asker de dâhil olmak üzere yüksek düzeydeki makamlarla ilgili haber yapan gazetecilere dava açılmaktadır.
- Türk yasaları basın ve ifade özgürlüğünü yeterince güvence altına almamaktadır.

Barışçı toplanma özgürlüğü alanında:

- Nevruz ve 1 Mayıs gösterileri barışçı bir ortamda gerçekleşmiştir.
- Güney Doğu Anadolu'da Kürt sorunuyla ilgili bazı gösterilerde göstericilere karşı güç kullanılmıştır.
- Kişisel dokunulmazlıkların korunması konusu orantısız güç kullanan polis ve diğer güvenlik güçleri hakkında soruşturma açılmasını güçleştirmektedir.

Dernek kurma özgürlüğü alanında:

- Çok sayıda sivil toplum kuruluşu (STK) bulunmaktadır.
- DTP'nin kapatılması yasal çerçevede değişiklik yapılması gereğini ortaya koymuştur.
- Temyiz mahkemesi Lambda İstanbul'un kapatılması kararını vermiştir. Benzer bir şekilde Siyah Pembe Üçgen Derneği'nin kapatılması için İzmir Valiliği dava açmıştır.

- İnsan Hakları Derneği'nin İstanbul şubesi hakkında İstanbul Valiliği'nin şikâyetiyle açılan kapatma davası sonuçlandırılmamıştır.
- Özgür-Der Derneği'nin kapatılması davası mahkeme tarafından reddedilmiştir.
- Diyarbakır Göç-Der'in yöneticileriyle ilgili dava derneğin kapatılması kararıyla sonuçlanmıştır. Bu davayla ilgili temyiz süreci devam etmektedir.
- AB Genel Sekreterliği sivil toplum temsilcilerinin yöneticileriyle danışma ve bilgilendirme toplantıları gerçekleştirmektedir.
- STK'lar yoğun idari denetimler ve cezalarla karşı karşıya kalmaktadır.
- Bağış toplama ile ilgili bürokratik gereklilikler küçük ve orta ölçekteki dernekler için yükümlülük teşkil etmektedir.
- Yabancı derneklere yönelik yasalar daha kısıtlayıcıdır.
- Dernekleşme özgürlüğü genel olarak AB standartlarındadır.

İnanç Özgürlüğü alanında:

- Sümela Manastırı'nda doksan yıldan bu yana ilk kez ve Akdamar Kilisesi'nde ise 1915 yılından bu yana ilk kez ayinler düzenlenmiştir.
- Türk makamları Rum Ortodoks din adamlarından on dördüne Türk vatandaşlığı vermiş ve Patrikhane'nin çalışmaları bu şekilde kolaylaştırılmıştır.
- ABGS ve Devlet Bakanı ve Başmüzakereci'nin de aralarında bulunduğu Türk makamları gayrimüslim toplulukların dini liderleriyle görüşmelerde bulunmuşlardır.
- Başbakanlık Mayıs 2010 tarihli bir genelge ile ilgili makamların içinde gayrimüslim mezarlıklarının korunması, gayrimüslim vakıfların mülkiyet haklarına ilişkin mahkeme kararlarının uygulanması gibi konuların da yer aldığı gayrimüslim vatandaşların sorunlarına gereken ilgiyi göstermesini istemiştir.
- Alevi topluma yönelik açılım devam etmiş ve bu kapsamda 7 çalıştay düzenlenmiştir.
- Din dersleri ilk ve orta öğretimde zorunlu olmaya devam etmektedir. AİHM'nin din derslerinin dinler hakkında genel bilgi vermeyip, sadece Müslümanlık ile ilgili bilgiler içerdiği tespitinden sonra verdiği ve Türkiye'den derslerin içeriğinin değişmesi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) 1 no.lu protokolünün 2. Maddesine uyum sağlanmasını istediği kararı halen uygulamaya konmamıştır.
- Protestan öğrenciler bu zorunlu din derslerini almaya zorlanmıştır. Yehova'nın Şahitleri topluluklarının derslerden muafiyet başvuruları reddedilince Milli Eğitim Müdürlükleri aleyhinde açtıkları iki dava devam etmektedir.
- Gayrimüslim topluluklar tüzel kişiliğe sahip olmadıkları için sorunlar yaşamaktadırlar. Avrupa Konseyi Venedik Komisyonu Mart ayında inanç özgürlüğünün dini toplulukların tüzel kişilik alabilmelerine de olanak sağlaması gerektiği kararına varmıştır.
- Gayrimüslim din adamlarının eğitimiyle ilgili kısıtlamalar sürmektedir.
- Heybeliada Rum Ortodoks Ruhban Okulu halen açılmamıştır.
- Ermeni Partisi'nin bir üniversitede Ermeni dili ve din adamlığı kürsüsü kurulmasına ilişkin önerisi üç yıldır değerlendirilmeyi beklemektedir.
- Süryaniler ancak resmi olarak kurulan okullar dışında gayri resmi din adamlığı eğitim verebilmektedir.
- Rum Ortodoks Patriği "Ekümeniklik" unvanını kullanamamaktadır. Venedik Komisyonu Mart ayında bu hakkın kullanılamamasının Ortodoks Kilisesi'nin özerkliğini ihlal ettiğini belirlemiştir.
- Yabancı din adamlarının dini seçimlere katılmalarına dair kısıtlamalar bulunmaktadır.

- Nüfus cüzdanlarının da içinde bulunduğu şahsi belgeler din konusunda bilgi içererek, olası ayrımcılığa yol açmaktadırlar. AİHM Ocak ayında Sinan Işık davasında nüfus cüzdanlarındaki din hanesinin AİHS'yi ihlal ettiği kararına varmıştır.
- Gayrimüslim toplulukların ibadet yeri için yapmış oldukları başvuruların değerlendirilmesinde ayrımcılık ve idari belirsizlik hâkim olmuştur.
- Cem Evleriyle ilgili iki dava sonuçlanmış, Cem Evleri'nin ibadethane sayılması için başvurular reddedilmiştir. Bir Cem Evi ulusal kanuni yolların tükenmesi neticesinde AİHM'ye başvuruda bulunmuştur. Cem Evleri'nin bazı belediyeler tarafından fiilen ibadet yeri sayılmasına rağmen, hukuki olarak bir gelişme kaydedilmemiştir.
- Bazı Protestan ve diğer kiliseler buldukları illerde ibadethane açmak için izin alamamışlardır. Yehova'nın Şahitleri de benzer sorunlar yaşamış, Mersin'deki ibadet yerlerinin imar kanununa aykırı olduğu yönünde bir mahkeme kararı sonrası, dava AİHM'ye taşınmıştır.
- Yehova'nın Şahitleri İstanbul ve Ankara büyükşehir belediyeleri tarafından vergilendirilmeye tabi tutulmuş, yargının bu grubu Hıristiyanlık altında değerlendirme kararına rağmen ibadethaneleri için emlak vergisi talep edilmiştir. Bu konuda devam eden davalar bulunmaktadır.
- Misyonerler, ülke bütünlüğüne ve Müslümanlığa bir tehdit olarak algılanmaya devam etmektedir. İki misyonere karşı açılan dava Silivri'de devam etmektedir.
- Nisan 2007'de Malatya'da üç Protestan'ın öldürülmesine ilişkin dava devam etmektedir.
- Dini nedenlerle vicdani retçi olan kişilere yönelik hukuki süreçler devam etmiştir. Vicdani ret konusundaki AİHM kararlarının uygulanması hala beklenmektedir. Türkiye vicdani retçilerin yargılanması ve cezalandırılmasına karşı herhangi bir yasal düzenleme gerçekleştirilmemiştir.

Ekonomik ve Sosyal Haklar

Kadın hakları alanında:

- Yapılan anayasa değişikliği ile kadınlar için pozitif ayrımcılık tedbirleri alınmasına imkân sağlanmıştır.
- TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu çalışmalarına devam etmiş, özellikle kadınlara yönelik şiddet, erken yaşta evlilikler ve çocukların okullarda cinsel istismarı ile ilgili bir takım soruşturmalar yürütmüştür.
- İlköğretime katılımdaki cinsiyet eşitsizliği ulusal düzeyde neredeyse tamamen giderilmiştir.
- Kız çocuklarının eğitime katılımı desteklenmeli ve özellikle kırsal bölgelerde okuldan ayrılmalar önlenmelidir.
- Kadınların siyasette, kamu idaresinde ve sendikalarda yüksek mevkilerde temsili çok düşüktür.
- Kadınların iş yaşamına katılımı çok düşük seviyededir.
- Çocukların, özellikle kız çocuklarının yatılı ilköğretim okullarındaki durumu kaygı vericidir.
- Okul kitapları halen kadınların rolü ve durumu ile ilgili basmakalıp fikirler içermektedir.
- Namus cinayetlerinin arttığı görülürken, kadınlar için sığınma evlerinin ve koruma hizmetlerinin sınırlı olduğu gözlenmektedir.
- Aile içi şiddet ve erken yaşta zorla evlilikler soruna devam etmektedir.
- Türkiye aile içi şiddet alanında AİHM'İNİN Opuz Davası kararını halen uygulamamıştır.
- Cinsiyet eşitliği ve kadına karşı şiddetin önlenmesi ulusal eylem planının işleyişinde maddi kaynak ve insan kaynağı eksikliği nedeniyle ciddi sorunlar vardır.
- Yargı mensupları cinsiyet konularında eğitime tabi tutulmaya devam edilmelidir.

- Kadın hakları konusunda kapsamlı bir yaklaşım kadın örgütlerinin de katılımıyla oluşturulmalıdır.
- Kadın hakları ve cinsiyet eşitliğini sağlayacak yasal çerçeve genel anlamıyla oluşturulmuş bulunmakla birlikte, bu yasal çerçevenin ülke genelinde etkin ve düzenli bir şekilde uygulanması gerekmektedir.
- Kadın hakları ve cinsiyet eşitliği konusunda daha çok eğitim ve bilgilendirme gerekmektedir.

Çocuk hakları alanında:

- Yapılan anayasa değişikliği ile çocuklar için pozitif ayrımcılık tedbirleri alınmasına imkân sağlanmıştır.
- Çocukların okul öncesi eğitim ve ilköğretime katılımında belirli bir artış gözlenmiştir.
- Milli Eğitim Bakanlığı, okulu erken bırakma riski olan çocuklar için bir erken uyarı sistemi geliştirmiştir.
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı bünyesinde görev alanlarından biri çocuk işçiliği konusu olan bir Dezavantajlı Gruplar Daire Başkanlığı kurulmuştur.
- TBMM Çocuk Hakları İzleme Komisyonu daha etkin hale gelmiştir ve kayıp çocuklar gibi çocukların mağdur olduğu durumlar için bir Meclis Soruşturma Komisyonu oluşturulmuştur.
- Başbakanlık mevsimlik işçiler ve ailelerinin koşullarını iyileştirmek amaçlı bir genelge yayımlamıştır.
- Türkiye BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin uygulaması konusundaki 2nci ve 3ncü ortak raporlarını BM'ye sunmuştur.
- Temmuz 2010'da Terörle Mücadele Yasası ve bazı diğer yasalara yapılan bir değişiklikle terör ve ilintili suçlara bulaştıkları iddia edilen çocukların çocuk mahkemelerinde yargılanmaları sağlanmıştır. Bununla birlikte bir terörist örgüt propagandası yapmaktan ya da toplantılar ve mitingler sırasında güvenlik birimlerine muhalefetten ceza alan çocuklar, bundan böyle "terör örgütü mensubu olmak" suçuyla yargılanmayacaktır. Son olarak, yapılan yasal değişiklikler çocuk mahkemelerine terör ile ilintili suçlar için kararın ertelenmesi, hapis cezasının başka şekillere çevrilmesi ya da cezanın askıya alınması gibi olanaklar sunmaktadır.
- Şartlı tahliye sistemi bütün illerde oluşturulmuş ve sistem için psikolog ve sosyal hizmet görevlileri atanmıştır.
- 2005 yılı Çocukları Koruma Kanunu uyarınca 81 ilde çocuk mahkemeleri kurulmalıdır. Eylül 2010 itibarıyla sadece 30 ilde bu mahkemeler kurulmuştur.
- Çocuklar halen çocuk ya da gençlere uygun olmayan ıslah ve cezaevlerinde tutulmaktadır.
- Özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki kızlardan oluşan 200 bine yakın çocuk okula devam etmemektedir. Orta öğretime katılımında ciddi coğrafi farklar vardır.
- Eğitim kurumlarında şiddetin önlenmesi alanında çabalar yetersizdir ve denetim gerekmektedir. Çocuk yetiştirme yurtlarında ve yatılı okullarda gerçekleşen şiddet ya da istismar haberleri kaygı vericidir.
- Çocuk işçiliğinin engellenmesinde ilerleme sağlanmamıştır. Denetim sistemi bulunmamaktadır.
- 15 yaş altı çocuk fakirlik oranı, genel fakirlik oranından %7,3 fazladır. Kırsal kesimde bu oran %44,9 seviyesindedir.
- Çocuk işçiliğinin engellenmesinde ilerleme sağlanmamıştır. Denetim sistemi bulunmamaktadır.
- Türkiye'nin uluslararası çocuk hakları sözleşmelerine koyduğu çekincelerin kaldırılmasında bir ilerleme kaydedilmemiştir.

Engelli ve sosyal olarak savunmasız kişilerin hakları alanında:

- Anayasaya yapılan değişiklikle engelli kişiler için pozitif ayrımcılık yapılması olanaklı hale gelmiştir.
- 2010 yılı "Herkes için Erişilebilirlik Yılı" ilan edilmiştir ancak erişilebilirlik ile ilgili ulusal eylem planı halen kabul edilmemiştir.

- BM Engelli Hakları Sözleşmesi ve isteğe bağlı protokolü için ulusal uygulama denetim mekanizması halen oluşturulmamıştır.
- Engelli kişilerin kamu sektöründe ve özel sektörde istihdam edilebilirliğinin artırılması için yeterli ilerleme kaydedilmemiştir.
- Fiziksel ve zihinsel engelli kişilerle ilgili istatistiklerin yetersiz oluşu bu alanda politikaların oluşturulmasını güçleştirmektedir.
- Zihinsel engellilere sunulan tedavi ve bakım hizmetlerinin durumu kaygı vericidir.

Sendikal haklar alanında:

- Anayasaya yapılan değişiklikler devlet memurları ve diğer kamu çalışanlarına toplu sözleşme hakkı tanımakta ve devlet memurlarıyla ilgili disiplin kararlarının yargıya intikaline izin vermektedir. Siyasi nedenlerle yapılan grev ve lokavt, dayanışma için grev ve lokavt, genel grev ve lokavt, iş yavaşlatma ve diğer direnme eylemleri üzerindeki yasaklar kaldırılmıştır. Aynı faaliyet kolunda birden fazla sendikaya üye olmak mümkün kılınmıştır.
- Ekonomik ve Sosyal Konsey için anayasal dayanak sağlanmıştır.
- 1 Mayıs günü kutlamaları barışçı bir şekilde geçmiş, Taksim Meydanı 1977'den beri ilk kez kutlamalara açılmıştır.
- Sendikal haklar Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) ve AB standartlarına uymamaktadır.
- TEKEL işçileri tarafından gerçekleştirilen eylemler özelleştirmelerden sonra devlet tarafından geçici olarak istihdam edilen işçilerin hakları konusunda kaygıları pekiştirmiştir.
- Anayasa değişiklikleri devlet memurlarına grev hakkı tanımamaktadır.

Ayrımcılıkla mücadele politikaları alanında:

- Ayrımcılıkla mücadele anayasaya dâhil edilmiş olmakla birlikte yasal çerçeve AB müktesebatıyla genel olarak uyumlu değildir.
- Çalışma ortamında ayrımcılıkla mücadele başarılı değildir, lezbiyen, gey, biseksüel, travesti ve transseksüeller (LGBT) işyerinde ayrımcılığa ve cinsel yönelimleri nedeniyle işten çıkarılmalarına maruz kalmaktadırlar.
- Türk Ceza Kanunu'ndaki "teşhircilik" ve "kamu ahlakına aykırı davranışlar" kavramları cinsel yönelimleri nedeniyle LGBT kişilere ayrımcılık yapmak için kullanılmaktadır.
- Kabahatler Kanunu özellikle transseksüellere para cezası uygulamak için sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır.
- Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı'nın eşcinselliğin bir hastalık olduğu yönündeki demeci kaygıyla karşılanmış, siyasetçiler tarafından olumsuz beyanlar LGBT kişilerin daha çok ayrımcılığa maruz kalmasına imkan sağlamıştır.
- LGBT derneklerinin kapatılmasıyla ilgili davalardaki kapatma kararları üst mahkemelerce bozulmuştur.
- Eşcinsel düşmanlığı fiziksel ve cinsel şiddet saldırılarıyla sonuçlanmaktadır. Transseksüel ve travestilerin öldürülme olayları ve Ankara polisi tarafından transseksüel kişilere uygulanan şiddet endişe vericidir. Mahkemeler "ağır tahrik" ilkesini transseksüel ve travestilere karşı işlenen suçların sanıkları lehine uygulamaktadır.
- Türk Silahlı Kuvvetleri sağlık yönetmeliği eşcinselliği halen ruhsal bir hastalık olarak nitelendirmekte ve eşcinsellerin askerlik yapamayacağını belirtmektedir. Eşcinsel olduklarını bildirerek askerlik görevinden

muaf tutulmak isteyenlerden bunu fotoğraf ya da aşağılayıcı sağlık muayeneleriyle ispat etmeleri istenmektedir.

Mülkiyet hakları alanında:

- Dernekler Yasası'nın uygulaması bazı ertelemeler ve usule ilişkin sorunlara rağmen devam etmiştir.
- Gayrimüslim derneklere hayali ya da temsili isimler altında ya da Hazine veya Dernekler Genel Müdürlüğü adına kaydedilmiş malların iade için bildiri için 27 Ağustos 2009'a kadar tanınan süre uzatılmıştır. İade için 107 dernekten toplam 1410 başvuru yapılmıştır.
- 15 Haziran 2010 AİHM kararı Türkiye'nin Büyükada'daki Ortodoks Kilisesi mallarını kilise adına tekrar tescil etmesi gerektiğine karar vermiştir. Büyükada Asliye Hukuk Mahkemesi AİHM kararını yansıtarak Ortodoks Kilisesi lehine karar vermiştir.
- Hâlihazırdaki yasal çerçeve üçüncü şahıslar tarafından el konulan ya da üçüncü şahıslara satılan mallar konusuna açıklık getirmemektedir.
- Süryanilerin mülkiyet hakları ve kadastro sicil usullerinde karşılaştıkları sorunlar çözülmemiştir.
- Mor Gabriel Süryani Ortodoks Manastırı mülkiyet davaları halen sonuçlanmamıştır.
- Türkiye AİHM'nin Mart 2009 tarihli Ortodoks Kilisesi'nin Bozcaada'daki mülkiyet hakkı konusundaki kararını halen uygulamamıştır.
- Yunan vatandaşlarının miras yoluyla mülkiyet sahibi olma ve mülkiyet tescil etme konusundaki sıkıntıları devam etmiştir.

Azınlık Hakları, Kültürel Haklar ve Azınlıkların Korunması

Azınlık hakları alanında:

- Azınlık hakları konusunda ülke genelindeki tartışma geliştirilmiş ve Mart ayındaki Roman toplantısı gibi bazı sembolik jestler gerçekleştirilmiştir.
- Okul kitaplarından azınlıklarla ilgili ayrımcı ifadelerin çıkarılması çalışması devam etmektedir.
- Türkiye'nin BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'ne (ICCPR) azınlıkların hakları konusunda koyduğu çekince ve BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'ne (ICESCR) eğitim hakkı konusunda koyduğu çekince endişe vericidir.
- Türkiye Avrupa Konseyi Ulusal Azınlıkların Korunması Çerçeve Sözleşmesi'ni imzalamamıştır.
- Türkiye ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Ulusal Azınlıklar Yüksek Komiseri arasında diyalog kurularak azınlıkların kamu hayatına katılımı ve azınlık dillerinde yayın konuları ele alınmalıdır. Bu çalışma Türkiye'nin azınlık hakları konusunda AB'ye uyum sağlamasını kolaylaştıracaktır.
- Rum azınlığının durumunda iyileşme olmamıştır. Rum azınlığının eğitim ve Gökçeada ve Bozcaada dâhil olmak üzere mülkiyet hakları sorunları devam etmektedir.
- Azınlık okullarında iki müdür olması sorunu devam etmektedir.
- Antisemitizm İslamcı ve aşırı milliyetçi medyada yer alan nefret söylemiyle bağlantılı olarak sorun olmaya devam etmektedir.
- Hrant Dink davası hiçbir kayda değer gelişme olmadan devam etmektedir.
- Protestan olan iki vatandaşa karşı Türk Ceza Kanunu'nun 301nci Maddesi kapsamında açılan dava devam etmektedir.
- Malatya cinayeti davaları devam etmektedir.

- “Kafes Planı” olarak adlandırılan darbe planı iddiasına karşı gayrimüslim azınlıkları hedef alan dava Haziran ayında başlamıştır.

Kültürel haklar alanında:

- RTÜK yasası Kasım 2009’da değiştirilmiş, Kürtçe ve diğer dillerde özel ve kamu kanalları aracılığıyla yerel yayın yapma önündeki engeller kaldırılmıştır. 14 kanala Kürtçe ve Arapça yayın hakkı verilmiştir.
- Diyarbakır Belediye Tiyatrosu ilk kez Kürtçe bir oyun sahnelemiştir. Haziran ayında Devlet Bakanı ve Başmüzakereci bütün AB büyükelçiliklerini Van’ın Bahçeşehir ilçesinde gerçekleştirilen bir Kürtçe edebiyat etkinliğine davet etmiştir.
- Mardin Artuklu Üniversitesi ilk Kürtçe ve Süryanice dil bölümlerini açmıştır ve bu bölümlere yüksek lisans öğrencisi alımına başlamıştır.
- TRT, TRT El Türkiye televizyon kanalından 24 saat Arapça yayına başlamıştır.
- Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun’da yapılan değişikliklerle Kürtçe’nin seçim kampanyalarında kullanımına fiilen izin verilmiştir.
- Seçim ve Siyasi Partiler Yasası uyarınca siyasi hayatta Türkçe dışında bir dil kullanılması halen yasaktır.
- Diyarbakır 4 No’lu Ağır Ceza Mahkemesi Bahar Kültür Merkezi’nin 13 üyesini Batman Kültür Festivali’nde, Nevruz kutlamalarında ve basın toplantılarında sergiledikleri gösteriler nedeniyle bir yıl boyunca sanatsal faaliyetlerden men kararı almıştır. 13 sanatçı ve müzisyenin her biri 10 ay hapis cezasına çarptırılmıştır.
- Anadili Türkçe olmayan çocuklar anadillerini Türk eğitim sistemi çerçevesinde öğrenememektedirler.
- Türkçe konuşmayanların kamu hizmetlerine erişimi önündeki engellerin aşılmasına yönelik önlem alınmamıştır.
- Kürtçe’nin cezaevlerinde kullanımına yönelik bazı iyileşmeler olmuştur ancak uygulama cezaevleri arasında farklılık göstermektedir.

Romanlar:

- Hükümet Romanlar için bir “açılım” başlatmış, bu kapsamda bir çalıştay ve Başbakan’la Mart ayında bir buluşma gerçekleştirilmiştir.
- Yabancıların Seyahat ve Yerleşme Yasası’nın İçişleri Bakanlığı’na Türk olmayan ve ülkesiz olan “çingeneler” için sınır dışı kararı verme yetkisi veren maddesinde değişiklik yapılması yolundaki bir teklif TBMM’ye sunulmuştur.
- İçişleri Bakanlığı Haziran ayında bütün valiliklerden her ildeki Roman nüfusun yerleşim ihtiyaçları konusunun araştırılması ve nüfus kaydı olmayan kişilerin kaydedilmesinin kolaylaştırılması istenmiştir.
- Romanların sorunlarını çözmek ve eğitim, istihdam ve sağlık hizmetlerine erişimdeki ayrımcılıklarla mücadele için kapsamlı bir strateji hazırlanmalıdır.
- Şehirlerde Romanların ikamet ettiği bölgelerin yıkımı devam etmektedir. Ocak ayında Manisa’da Romanlar ve diğer vatandaşlar arasında bazı olaylar yaşanmış ve Romanlar’ın bölgeden ayrılmasıyla sonuçlanmıştır.
- Türkiye “Romanların Topluma Katılımında On Yıl 2005-2015” stratejisine Romanlar’ın taleplerine rağmen taraf olmamıştır.

Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde Durum

- Güneydoğu Anadolu Projesi'ni (GAP) 2012 yılına kadar tamamlama ve bölgenin sosyoekonomik kalkınmasına katkı planının uygulamasına devam edilmiştir. 2009'da GAP'ın toplam kamu yatırımlarındaki oranı %14,4'e yükselmiştir. Sulama, yol taşımacılığı, sağlık ve eğitim alanlarındaki programlar, iş geliştirme, insan kaynakları geliştirme ve kadınların yetkilendirilmesi konularındaki özel programlarla eşzamanlı olarak devam etmiştir.
- Demokratik Açılım konusundaki tartışmaları takiben, Kürtçe'nin televizyon ve radyo yayınlarında kullanılması ve bölgedeki mera alanlarının kullanımı alanındaki bazı kısıtlamalar kaldırılmıştır. Bazı yörelerde yerel talep doğrultusunda yerleşim yerlerine asıl adları geri verilmiştir.
- AB'nin terörist örgütler listesinde olan PKK'nın gerçekleştirdiği terörist saldırılar sadece Güneydoğu'da değil tüm ülkede can kaybına neden olmaya devam etmiştir. Yaz boyunca terörist saldırılar önemli ölçüde artmıştır. Türkiye TBMM'nin hükümete sınır-ötesi operasyon yapma hakkı tanıyan 2007 tarihli kanunun süresini uzatmasını takiben Irak'ın kuzeyindeki terörist kamplarına hava harekati gerçekleştirmiştir.
- Mahmur Kampı'ndan PKK üyeleri ve mültecilerin dönüşü askıya alınmıştır. Ekim 2009'da 34 kişilik bir grup hükümetin demokratik açılımının bir parçası olarak Irak'tan Türkiye'ye giriş yapmıştır. Bu kişilerden bazıları Temmuz 2010'da Irak'a geri dönmüştür.
- Demokratik açılım çerçevesinde atılması beklenen somut adımlar beklentileri karşılamamış ve uygulanmamıştır.
- İçlerinde seçilmiş belediye başkanlarının da bulunduğu BDP'li birçok yönetici ve politikacı KCK-PKK ile mücadele kapsamında yapılan operasyonda tutuklanmıştır. Bazı İnsan Hakları Derneği ve Göç-Der Diyarbakır üyeleri de tutuklanmıştır.
- Terörizm olgusunu çok geniş tanımlayan Terörle Mücadele Yasası'nın uygulanmasında ifade özgürlüğü, örgütlenme özgürlüğü gibi temel hakların kısıtlanması endişe vericidir.
- Kara mayınları askeri personel ve sivil halk için bir güvenlik sorunu olmaya devam etmektedir. PKK'nın anti-personel mayınlarını kullanmaya devam ettiği görülmüştür. Türkiye anti-personel mayınların kullanımı, depolanması, üretimi ve naklini yasaklayan Ottawa Konvansiyonu kapsamında tüm anti-personel mayınları 1 Mart 2014'e kadar en kısa sürede imha etmekle yükümlüdür.
- Sınır bölgelerinde mayınların temizlenmesi öncelik olmaya devam etmektedir. Türkiye-Suriye sınırının mayından arındırılmasına ilişkin çıkan yasa kapsamında Milli Savunma Bakanlığı bir proje yönetim grubu kurmuştur. Türkiye'nin diğer sınır bölgeleri için, özellikle Irak ve İran sınırı için, mayın temizleme projelerine gerek duyulmaktadır.
- Koruculuk sisteminin kaldırılması için hiçbir adım atılmamıştır.

Mülteciler ve Yerlerinden Edilmiş Kişiler

- Terör Eylemlerinden Kaynaklanan Zararların Tazminine Yönelik Yasa'nın uygulanmasında ilerleme sağlanmıştır. Zarar Değerlendirme Komisyonları'ndaki kaynak eksikliği ve ağır iş yükünden dolayı değerlendirme ve ödemelerin ilerlemesi yavaş gerçekleşmektedir.
- Yerlerinden edilmiş kişilerin şehirlerdeki ekonomik ve sosyal koşulları olumsuzdur. Köye dönüş projeleri güvenlik durumu, mayın sorunu, temel altyapı eksikliği, iş imkânlarının yetersizliği ve koruculuk sisteminden kaynaklanan tehditler dolayısıyla gerçekleşmemektedir.

- UNICEF sığınmacıların çocuklarının sağlık ve eğitim hizmetlerine erişiminde bazı çabaların kaydedildiğini belirlemiştir. Mülteciler ve sığınmacılar ile ilgili kapsamlı bir yasal çerçevenin olmayışı bu kişilerin çocukları için hizmet sunulması önünde engel oluşturmuştur.

1.3. Bölgesel Sorunlar ve Uluslararası Yükümlülükler

Kıbrıs

- Türkiye BM Genel Sekreteri'nin himayesinde adadaki iki toplumun liderleri arasında yürütülen müzakerelere desteğini belirtmeye devam etmiştir.
- Türkiye AB Konseyi ve Komisyonu'nun sürekli çağrılarına rağmen 21 Eylül 2005 tarihli bildirme ve Aralık 2006 ve Aralık 2009 Konsey kararları uyarınca Türkiye'nin Ek Protokol'den doğan yükümlülüklerini yerine getirme konusunda hiçbir ilerleme kaydetmemiştir.
- Türkiye, G. Kıbrıs ile ikili ilişkilerini normalleştirmede bir ilerleme kaydetmemiştir. Türkiye, G. Kıbrıs'ın aralarında Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'nün de bulunduğu birçok uluslararası örgüte üyeliğini ve Wassenaar Anlaşması'na katılımını veto etmeye devam etmektedir.
- G. Kıbrıs hükümeti karasuları ve hava sahasının Türkiye tarafından düzenli olarak ihlal ettiğini bildirmiştir.

Sınır Anlaşmazlıklarının Barışçıl Çözümü

- Türkiye ve Yunanistan ikili ilişkilerini geliştirme çabalarını yoğunlaştırmıştır. Yasadışı göçmenlerden bir kısmının Türkiye'ye geri kabulü konusunda bir ikili anlaşmaya varılmış ancak bu anlaşma henüz yürürlüğe konmamıştır.
- 2002'den beri devam eden görüşmelerin 47nci'si Atina'da 2010 yazında gerçekleştirilmiştir.
- Yunan karasularının genişletilmesi olasılığına karşı 1995 yılında TBMM'de kabul edilen ve böyle bir hareket savaş sebebi (casus belli) sayılacağını belirten karar önergesi halen yürürlükte.
- Yunanistan Türkiye tarafından hava sahasının ihlal edildiği yönünde birçok resmi şikâyetle bulunmuştur. Yunanistan ayrıca karasularının ihlal edildiği yönünde şikâyetlerde de bulunmuştur.

Bölgesel İşbirliği

- Türkiye Bölgesel İşbirliği Konseyi (RCC) ve Güneydoğu Avrupa İşbirliği Süreci (SEECP) gibi bölgesel girişimlerde etkin rol oynamaya devam etmektedir.
- AB genişlemesi sürecindeki diğer ülkeler ve komşu AB ülkeleriyle ikili ilişkiler olumlu yönde gelişmektedir. Türkiye, Batı Balkanlar'da bazı girişimlerle bölgedeki barış ve istikrara olan desteğini belirtmiştir. Türkiye, Sırbistan ve Bosna-Hersek ile Türkiye, Hırvatistan ve Bosna-Hersek arasında üçlü görüşmeler devam etmektedir. Bosna-Hersek ve Sırbistan devlet başkanları savaş sonrası ilk kez Türkiye'nin girişimiyle İstanbul'da bir araya gelerek, Türkiye, Bosna-Hersek ve Sırbistan'ın ortak amacının AB ile bütünleşmek olduğu yolundaki İstanbul Bildirgesi'ni kabul etmişlerdir.
- Arnavutluk, Makedonya, Kosova, Karadağ ve Sırbistan ile yüksek düzeyde ikili görüşmeler gerçekleştirilmiştir.
- Türkiye ile Sırbistan arasındaki serbest ticaret anlaşması Eylül 2010'da yürürlüğe girmiştir.

- 20 Kasım 2009'da Arnavutluk vatandaşlarının Türkiye ziyaretlerinde vizeden muaf olmaları için bir anlaşma imzalanmıştır.
- Bulgaristan'la ilişkiler olumludur.

2. Ekonomik Kıstaslar:

2.1. Pazar Ekonomisinin İşleyişi

Ekonomi Politikası Temel Unsurları

- AB Komisyonu'na Ocak 2010'da gönderilen Katılım Öncesi Ekonomik Programı reform ihtiyaçlarını gözler önüne sermiştir. Hükümetin Ekim 2010'da açıklamış olması gereken yeni Orta Vadeli Plan'ı ekonominin düzelmesinin koşullarına odaklanmalıdır.
- Ekonomik politikalar Uluslararası Para Fonu'nun 4. Madde Raporu'na genel olarak uyum göstermekle birlikte, hükümet birimleri arasında sorumluluğun bölünmesi bütçenin eşgüdümü ve orta vadeli iktisadi politikalar geliştirme alanlarında zorluklara neden olmaktadır.
- Türkiye gelecekteki ekonomik başarı ve istikrarı için daha geniş kapsamlı bir verimlilik artışı ve daha yüksek seviyede işgücü katılımına dayalı kapsamlı bir çerçeve oluşturmalıdır.
- Güçlü enflasyon baskıları ve hızlı büyüyen cari açık çok dikkatli biçimde denetlenmeli ve düzeltilmelidir.

Makroekonomik İstikrar

- 2004 -2008 yılları arasında yıllık ortalama %6 büyüme kaydedilirken, 2009 yılında %5 oranında daralma meydana gelmiştir. Türkiye'de kişi başına düşen GSYİH AB ortalamasının %46'sı düzeyindedir.
- Küresel mali kriz ekonomiyi büyük ölçüde etkilemiş, sabit yatırımları ve dış talebi azaltmıştır. Mali ve parasal canlandırma tedbirleri ve sağlıklı bankacılık sektörü krizin etkilerinin yumuşatılmasına yardımcı olmuştur.
- 2010 yılı ilk yarısında GSYİH reel anlamda %11 oranında artarak, 2009 yılına kıyasla önemli bir düzelme göstermiştir. 2010'un ilk yarısında ticaret, sanayi ve inşaat sektörlerinde %15'e varan güçlü büyüme gözlenmiştir. İç talep ve yatırım güçlü olmaya devam etmiştir.
- Tüketici ve şirket kredileri hızlı artışlarını sürdürmüş ve iç talebi artırmaya devam etmişlerdir.
- Kriz nedeniyle önemli ölçüde düzelen cari hesap dengesi 2009'un sonlarından itibaren tekrar sıkıntı sinyalleri vermeye başlamıştır. İç talep ve enerji fiyatlarındaki artışlar ithalatı yükseltmiştir. 2010'un ilk yarısında ithalat %30 oranında, ihracat ise %15 oranında artmıştır. Bunun sonucunda cari açık 2009 yılının ilk yarısında %3 iken, 2010 yılının ilk yarısında %6,2'ye ulaşmıştır.
- 2010 yılında toplam finansman ihtiyacı ikiye katlanmıştır.
- Dış borçlar 2010'un ilk yarısında GSYİH'nin %37'si oranında olmuştur. Bu dış borçların üçte ikisi özel sektör elindedir.
- Genel olarak dış dengesizlikler ve finansman ihtiyacı yüksek iç büyümeyle birlikte büyümektedir. Dış borca erişimde sıkıntı yoktur.
- İşsizlik 2009 yılında %14 olarak gerçekleşirken, 2010 ortasında %11 olarak kaydedilmiştir. Tarım dışı işsizlik oranı ise 2010 ortasında %17 seviyesinde gerçekleşmiştir. Genç nüfusta işsizlik oranı son istihdam paketinin de etkisi ile %24'ten %20 seviyelerine gerilemiştir.

- İstihdam oranı 2009 ortasında %42 iken, 2010 ortasında %44 olarak gerçekleşmiştir.
- Kadın istihdamı 2009 ortasından bu yana %1,5 artarken, kadın istihdam oranları çalışma yaşındaki nüfusun %22'si gibi çok bir düşük seviyelerdedir.
- Kayıt dışı istihdam halen büyük bir sorun teşkil etmektedir. Yüksek işsizlik oranı ve çalışma yaşındaki nüfusun her yıl %1,2 oranında artışı işgücü piyasasının sindirme kapasitesini zorlamaktadır.
- Yıllık enflasyon 2009 yılında %6,3 olarak gerçekleşmiştir. Ham gıda maddeleri ve petrol fiyatlarındaki artış 2009 yılının son çeyreğinden itibaren enflasyonda ciddi bir artışa neden olmuştur. Kasım 2009 ile Nisan 2010 arasında enflasyon %5,1'den %10,2'ye ulaşmış, Ağustos 2010'da ise %8,3 olarak gerçekleşmiştir. Enflasyonun 2010 yılı sonunda Merkez Bankası hedefi olan %6,5 oranına gerilemesi ihtimali düşüktür.
- Türkiye Merkez Bankası güçlü büyüme yaşanacak bir dönem beklentisi içindedir ve 2009'da ekonomik krizle mücadele için alınan olağanüstü önlemlerin sona ereceğini, piyasalara daha az likidite enjekte edileceğini açıklamıştır.
- Rapor döneminde enerji ve gıda fiyatlarındaki baskılar ve artan ekonomik faaliyetlerdeki hareketlenme nedeniyle fiyat istikrarı genel olarak kötüye gitmiş, daha sıkı parasal politika ihtiyacını beraberinde getirmiştir.
- Kamu maliyesi yapısal çözülme ve dönemsel nedenlerle sıkıntıya girmiş, geçtiğimiz on yılda gerçekleştirilen mali konsolidasyonu olumsuz yönde etkilemiştir.
- Bütçe açığı 2008'de GSYİH'nin %2,2'si düzeyindeyken 2009 yılında bu oran %5,7'ye çıkmıştır. Bütçe konusundaki performans 2010 yılının başından itibaren daha yüksek vergi katkısı ve vergilerin artırılması sonucunda iyileşmiştir.
- Kamu borç stoku bir önceki yıla göre %6 oranında artarak, 2010 yılı ortasında GSYİH'nin %45'inden az bir noktaya gelmiştir. Hükümet borç stokunun düşmeye devam edeceğini belirtse de, 2011'de gerçekleştirilmesi planlanan seçimler nedeniyle görülmesi beklenen mali tablo değişebilecektir.
- 2007 – 2010 yılları arasında uygulanması gereken ve Türkiye'nin kamu maliyesi yönetimini AB iç kontrol standartlarına uygun hale getirmeyi amaçlayan 2007 tarihli Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu aradan geçen üç yıla rağmen tam olarak uygulanmamaktadır.
- Tüm vergi yönetimi işlevlerinin Gelir İdaresi Başkanlığı altında toplanması hedefi tam olarak uygulamaya konulmamıştır. Mali şeffaflığı artıracak tedbirler sınırlı kalmıştır.
- Son yıllarda uygulanan ekonomik istikrar paketi ve bankacılık, şirketlerin yeniden yapılanması ve özelleştirme, eğitim ve enerji alanlarında yapılan reformlar küresel ekonomik krizin reel sektörü derinden etkilemesine rağmen ülkenin krize dayanıklılığını sağlamıştır.
- Hassas olan makroekonomik istikrarın güçlendirilmesi için mali şeffaflığın artırılması, enflasyon hedeflemesinin güçlendirilmesi ve mali istikrarın korunması gerekmektedir.

Pazardaki Güçlerin Etkileşimi

- Hükümet denetim ve gözetim kurumlarının bağımsızlığını teyit etmiştir, ancak elektrik ve doğalgaz, telekomünikasyon ve ulaştırma piyasası gibi bazı önemli pazarlarda fiyatlar halen hükümet yetkilileri tarafından belirlenmektedir.
- Ana hat hizmetlerinin serbestleştirilmesi hızla devam etmektedir ve enerji sektöründeki bazı başarılı özelleştirmelerin yolunu açmıştır.

- Türkiye zor ekonomik koşullar altında özelleştirme çalışmalarına devam etmiştir. Toplam özelleştirme gelirleri 2008'de 4,4 milyar € iken, 2009'da 1,6 milyar €'ya gerilemiştir.
- Devam eden özelleştirme işlemleri arasında 52 küçük ölçekli hidroelektrik santralinin işletim hakları, dört şeker fabrikasının özelleştirilmesi, 13 bölgede elektrik dağıtımı ve üç limanın özelleştirilmesi yer almaktadır.

Pazara Giriş ve Pazardan Çıkış

- 2009'daki ekonomik koşullar pazara giriş ve pazardan çıkışları ciddi olarak etkilemiştir. Yeni kurulan şirket sayısı %10 oranında düşerken, kapatılan şirket sayısı %8,5 oranında artmıştır.
- Yabancı yatırımcılar deniz ulaşımı, sivil havacılık, yer hizmetleri, karayolu taşımacılığı, radyo ve televizyon yayıncılığı, enerji, muhasebe ve eğitim sektörlerine girişte kısıtlamalarla karşılaşmaktadırlar.
- Lisans hizmetleri uzun sürmektedir. Örneğin bir depo kurmak için 25 farklı işlem gerekmektedir.
- Pazardan çıkış da aynı oranda güçtür ve ortalama 3,3 yıl sürmektedir. İflas işlemleri verimsizdir ve alacaklılar iflas eden firmadan alacaklarının sadece beşte birini geri alabilmektedirler.

Yasal Sistem

- Mülkiyet hakları yönetmeliği de dâhil olmak üzere iyi işleyen bir yasal sistem birkaç seneden beri mevcuttur, ancak yasal çerçevenin uygulaması iyileştirilmelidir.
- Mülkiyet kaydı için 6 farklı işlem gerekmekte, bu işlemler 6 gün sürmektedir. Bununla birlikte, ticari sözleşmelerin uygulanması uzun bir süreç olup, 35 işlem gerektirmekte ve ortalama 420 gün sürmektedir.
- Ticari mahkeme hâkimlerinin uzmanlaşması yetersiz olduğundan, dava süreleri uzamaktadır.
- Davaların mahkeme dışı çözüm mekanizmasının kullanımı yetersiz kalmaktadır.
- Uzman görgü tanığı sistemi halen paralel hukuki bir sistem olarak faaliyet göstermekte, ancak yargı süreçlerinin toplam kalitesini arttırmamaktadır.

Mali Sektörün Gelişimi

- Daha önceki yıllarda düzenleme ve denetim alanlarında kaydedilen ilerleme sayesinde bankacılık sektörü küresel mali kriz karşısında büyük esneklik göstermiştir.
- Finans sektörü, merkez bankasının likidite önlemleri ve kredi sınıflandırması düzenlemelerinin yumuşatılmasından fayda sağlamıştır. Krizde kredilerin yeniden yapılandırılması bankaların yüksek sermaye yeterliliği oranlarını tehlikeye sokmadan kredi sağlamalarına yardımcı olmuştur. Nominal sermaye yeterlilik oranı AB'deki yasal zorunluluk olan %12'nin bile üzerinde %20 seviyesinde gerçekleşmiştir.
- Bankacılık sektörü üzerinde yapılan stres testleri sektörün güçlü olduğunu göstermektedir.
- Bankacılık sektörü toplam sektördeki payını %78'e yükseltmiştir. Yerel özel bankaların toplam varlıklar içindeki payı %32,5 olurken, yabancı özel bankaların payı borsadaki yabancı yatırımlar da göz önünde bulundurulduğunda %39,5 düzeyine ulaşmıştır.
- İstanbul Menkul Kıymetler Borsası 2009 yılında belirgin bir şekilde yükselişe geçmiş, toplam menkul kıymetler sermaye miktarı neredeyse ikiye katlanmıştır.

- Bankacılık sektöründeki yoğunlaşma genel olarak sabit kalmış, en büyük beş ve on bankanın toplam içindeki payları sırasıyla %60 ve %80 olmuştur.
- Artan tüketici ve iş dünyası güveni ve düşük faiz oranları tarafından desteklenen kredi büyümesi karşısında denetim makamları dikkatli olmalıdır.

2.2. AB Pazarındaki aktörlerle ve rekabet baskısıyla baş edebilme kapasitesi

İşleyen Pazar Ekonomisinin Varlığı

- İç talebin gücü ekonomik duraklamadan çıkışta önemli bir ivme kaynağı olmakta, ancak cari açığın hızlı artışına da neden olmakta ve Türk ekonomisindeki ısrarlı dengesizliklere dönüşüne işaret etmektedir.
- Türkiye'deki büyüme potansiyeli yüksek seviyedeki piyasa durgunluğu ve geniş tabanlı verimlilik artışı sağlanamaması nedeniyle hayata geçirilememektedir.
- Kriz genel olarak piyasa mekanizmalarının işleyişini tehlikeye atmamıştır.

İnsan Kaynağı ve Fiziki Altyapı

- Eğitim için iki ana öncelik çağdaşlaşma (eğitimin taleplere cevap vermesi) ve reform (eğitim sisteminin geliştirilmesi) olmalıdır. 2010 yılında bu alanlarda halen önemli sorunlarla karşılaşılmaktadır.
- Bazı olumlu gelişmelere ve en başarılı öğrencilerin yüksek performans göstermelerine rağmen, öğrencilerin büyük çoğunluğu temel yetiler ve problem çözme açısından en düşük yeterlilik seviyesindedir.
- Yüksek öğretime katılım uluslararası standartların altındadır. 20 - 24 yaş arası gençlerin %44'ü üniversiteye devam etmektedir.
- Kriz boyunca toplam yatırımlar %3 düşerek, 2009'da GSYİH'nin %20'si seviyesine gerilemiştir. Bu oran 2010'da %22'ye yaklaşmıştır. Özel sektör sermaye üretimi nominal GSYİH'nin %15'i seviyesinde gerçekleşmiştir.
- Doğrudan yabancı yatırımlar elektrik şebekelerinin özelleştirilmesi ile 2009'da artmış fakat 2010'un ilk yarısında bir önceki yıla göre %20 azalmıştır.
- Enerji tedarikinde eksiklikleri de kapsayan altyapı yetersizlikleri ekonomik düzelmeyi olumsuz yönde etkileyebilir.
- Ar-ge harcamalarının 2010 yılında GSYİH'nin %2'si seviyesinde gerçekleşmesi hedeflenirken, bu harcamalar ancak %1,4 seviyesindedir.

Sektör ve İşletme Yapısı

- Düzenleme ve denetim kurumlarının bağımsızlığı büyük oranda korunmuştur.
- Tarımda piyasanın serbestleşmesi konusunda hiçbir ilerleme sağlanmamış, ancak enerji sektöründe fiyatlandırma mekanizmaları konusunda bazı ilerlemeler kaydedilmiştir.
- Ekonomik faaliyetlerin yavaşlaması dolayısıyla tarımdan hizmetler ve sanayiye doğru gerçekleşen sektörel kayma tersine dönmüştür. Aralık 2008 ile Aralık 2009 arasında tarımın tüm istihdam içerisindeki oranı %23,7'den %24,7'ye yükselmiştir. Hizmet sektörünün payı %50'de sabit kalmıştır. Sanayi ve inşaat sektörlerinde ise düşüş gözlenmiştir.

- KOBİ'lerle ilgili veri üretiminin sıklığı ve kalitesi düşük seviyededir. KOBİ'lerin finansmana erişiminin iyileştirilmesi için bazı girişimler yapılmış, ancak bankacılık sektörü kredilerinde KOBİ'lerin payı azalmaya devam etmiştir.
- KOSGEB'in KOBİ'lere destek sağlaması için ayrılan 500 milyon €'luk fon etkin olarak kullanılamamıştır.
- Kayıt dışı ekonominin büyüklüğü ciddi bir sorun olmaya devam etmektedir.

Devletin Rekabet Gücü Üzerindeki Etkileri

- Devlet yardımları alanında bir gelişme kaydedilmemiştir. Karar verme mekanizmalarının şeffaf olmaması nedeniyle alınan kararların mantığını ve tutarlılığını değerlendirmek güçtür.
- Çeşitli ekonomik destek paketleri sonucunda devlet yardımlarının miktarı ve önemi birçok sektörde artmıştır.
- Ticaret Kanunu'nun kabulü geçtiğimiz sene olduğu gibi yine ertelenmiştir.
- Devlet yardımlarının ve destek politikalarının saydam olarak izlenememesi ekonominin rekabet gücünü olumsuz yönde etkilemeye devam etmektedir.
- Kamu ihaleleri politikaları düzenleyici çerçevedeki istisnalar nedeniyle tam olarak uygulanamamaktadır.
- Devlet müdahaleleri şeffaf değildir ve bu durumun rekabet ortamını olumsuz yönde etkilemiş olması mümkündür.

AB – Türkiye Ekonomik Entegrasyonu

- Mal ve hizmetlerdeki ihracatın GSYİH'ye oranına göre ölçülen Türkiye ekonomisinin dışa açıklığı, 2009 yılı sonunda %47,5'e gerilemiştir.
- AB'nin Türkiye toplam ticaretindeki payı 2008'de %41,4 iken, 2009'da %42,6'ya ulaşmıştır.
- AB'ye yapılan ihracat toplam ihracatın %48'inden (2008), %46'sına (2009) gerilemiştir.
- Türkiye diğer bölgelere yaptığı ihracatı çeşitlendirmiş, Afrika ve Orta Doğu'ya yapılan ihracat toplam ihracatın %10'undan (2008), %20'sine (2009) ulaşmıştır.
- AB kaynaklı doğrudan yabancı yatırımlar önemini korumuş ve 2009'da toplam yabancı yatırımların %80'i seviyesine ulaşmıştır.
- Genel olarak, AB ile Türkiye arasındaki ticari ve ekonomik bütünleşme yüksek oranda devam etmektedir.
- Türk lirasının değeri yüksek kalırken, Türkiye'nin ihracat alanındaki rekabetçiliğinin durakladığı gözlenmiştir.

